

The article points out a significant meaning of the Chronicles in researching of the history of community movement in Ukraine, the role M. Hrushevskyi as the main editor in creating its context and style. The materials are observed within the frames of historiography and study of origin including quantitative and chronological specifications of them.

Keywords: «Za Sto Lit», community movement, epistolary heritage, documents.

Одержано 27.09.2016.

УДК 94(477)

Ніна Весельська
(Житомир)

КОРДОНИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У НАКОВИХ РОБОТАХ ПОЛЬСЬКОГО ІСТОРИКА О. ЯБЛОНОВСЬКОГО

Метою статті є аналіз історико-географічних досліджень відомого польського історика Олександра Яблоновського про територіальний устрій українських воєводств Речі Посполитої у XVI – XVII ст., які відображені у його праці «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiey», де у картографічному вигляді викладено погляди автора на особливості адміністративно-територіального устрою польських і українських земель.

Застосовано методи історіографічного аналізу, синтезу та порівняльний метод.

Окрім того, проаналізовано погляди історика на кордони українських земель на основі інших його досліджень, як-то статті «Zadnieprze», котра була опублікована у 14 томі видання «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i snych krajów słowiańskich».

Із позиції сучасної вітчизняної історіографії визначено недоліки і значення для розвитку сучасної історичної науки в Україні таких праць О. Яблоновського як «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiey», «Zadnieprze» та ін.

Ключові слова: О. Яблоновський, Річ Посполита, українські воєводства, Волинь, Поділля, Чернігівщина, Київщина, картографічні дослідження.

Географічне зображення України в картографічних творах трактувалося з позиції, вигідної авторам. Оскільки її територія була поділена між Російською імперією та Річчю Посполитою, боротьба за українські землі велася не тільки у воєнних битвах. Вона відображена не лише в історичних і літературних творах, але і в картографії. У другій половині XIX ст. розвивається такий напрям досліджень, як історична картографія, в тому числі й польська.

Відомим дослідником історії українських земель у другій половині XIX ст. був О. Яблоновський. Його науковий доробок до певної міри ставав об'єктом наукового аналізу українських істориків, зокрема, О. Кияна [7], І. Ярмошика [14; 15]. Все ж комплексного дослідження про багатосторонній внесок цього польського історика у вивчення історії України у вітчизняній історіографії ще нестворено.

Метою публікації визначено аналіз поглядів О. Яблоновського на територіальний устрій українських воєводств Речі Посполитої у XVI–XVII ст., відображених у його історико-картографічних працях.

На Першому з'їзді польських істориків ім. Яна Длугоша у Кракові в 1880 р. Станіслав Смолька оголосив проєкт розроблення історичної мапи на підставі джерел XV–XVI ст. Вона мала включати такі елементи: кордони костьольного, політичного, судового поділу, розміщення королівських і церковних володінь. Він пропонував нанести на мапу-основу, складену на підставі карти давньої Польщі з прилеглими землями сусідніх країн із мірилом 1 : 300 000, видану генералом Войцехом Хржановським у

1859 р. Концепція цього історичного атласу ґрунтувалася на «Zródłach dziejowych» Олександра Яблоновського і Адольфа Павінського. Згідно з первинною концепцією, атлас мав складатися з трьох частин – Пястовські землі – Велика Польща, Мала Польща, Мазовія і Підляшшя, друга частина це Руські Землі – Червона Русь, Поділля і Наддніпрянина без Чернігівщини та третя частина – Литва [8, с. 129].

Однак реалізованою була тільки одна частина запланованого атласу. У 1904 р. польським істориком Олександром Яблоновським видано «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej...». Не дивлячись на те, що запланована робота не була завершена, вона виявилася переломною в еволюції концепції історичних атласів з огляду на застосування картографічної основи з великим мірилом, а також на реконструкцію елементів історичного змісту. Його новаторство полягало в першому, в історії польської історичної картографії відтворенні на основі з мірилом 1 : 300 000 – вказаному С. Смолькою – земельної власності, кордонів, поділів землі та заселення на зламі XVI і XVII ст. [8, с. 129].

На картах атласу детально відображено адміністративний устрій українських земель на зламі XVI–XVII ст. у складі Польщі [1]. За основу використано тогочасні австрійські топографічні карти масштабу 1 : 300 000. В атласі подано межі та центри воєводств, земель і повітів, волостей (гмін). Територія адміністративних одиниць виділена способом якісного фону. Атлас містить 16 аркушів карт (60×74,5 см) і 2 аркуші таблиць. Підготовку до видання і друк здійснив Військово-географічний інститут у Відні [6, с. 149].

«Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej» – не що інше, як відображення досліджень історика і його поглядів у картографічному вигляді на особливості адміністративно-територіального устрою українських земель. В точки зору сучасних історичних досліджень атлас має багато неточностей, адже історик брав за основу вже існуючі в XIX ст. карти, що теж певною мірою відображали кордони територій із точки зору їх автора. Наприклад, в атласі позначені деякі населені пункти, яких наприкінці XVI – на початку XVII ст. ще не існувало, а створені вони були після козацьких повстань.

Іншим важливим виданням, яке стосувалось історії міст і сіл Польської держави та їх розмежування у XIX ст., є енциклопедичний «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego I innych krajów słowiańskich», який видавався впродовж 1880–1902 рр. у Варшаві. Ініціатором видання і головним редактором був Філіп Сулімерський, редактор тижневика «Wędrowiec», який спеціалізувався на публікаціях із географії. Про намір розпочати таке видання він оповістив на початку 1878 р. На свою відозву ініціатор отримав чимало відгуків з різних куточків колишньої Речі Посполитої. Видання було задумане як своєрідна красназнавча енциклопедія; для написання статей було запрошено широкий загал авторів, переважно професійних науковців, усього майже 150 осіб. Над статтями про населені пункти Волині та України працювали відомі польські історики, зокрема й О. Яблоновський, автор статей «Україна», «Задніпров'я» і «Запорожжя» [14, с. 70].

У статті «Zadnieprze», котра була опублікована у 14 томі видання «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego», історик розглядав територію Лівобережної України і визначав кордони Київського воєводства – адміністративно-державної одиниці Речі Посполитої поч. XVII ст. Історик називає майже всю територію Лівобережної України «Задніпров'єм», включаючи сюди територію Київського, Брацлавського і Чернігівського воєводств, загалом площею майже 1250 кв. миль. Зазначені О. Яблоновським земельні володіння на цих величезних просторах на згаданий час належали князям Вишневецьким, Жолківським, Заславським, державному селітряному виробництву (до 1620 р. знаходилося у власності князя Острозького), які поступово трансформувалися шляхом захоплень і купівлі дрібних маєтків великими магнатами у величезні латифундії подібно до «держави» Вишневецьких на Лівобережжі [12, с. 90].

На думку історика, «Задніпров'я» охоплювало великий простір, який тягнеться від гирла лиману р. Сож до гирла р. Самари. На півночі ця територія простяглася від кордону Литви до гирла р. Десни, включаючи Сіверщину і до степової України, де починалося Запоріжжя. На початку XVI ст. до складу Задніпров'я історик включає ще й Чернігівщину, що продовжило її кордони аж до басейну Десни та Сейму [2, с. 221].

Київське воєводство було спадкоємцем історичних традицій удільного князівства Київського у складі Литовської держави. Спочатку його кордони відповідали кордонам київського князівства. Задніпров'я складалося з двох частин – лісової і степової. Перша з них відрізнялася просторами Київського Полісся, по правій стороні Дніпра і простягнулася від литовського кордону до річок Немильня і Вир, які впадають в р. Сож, р. Пакулька, а також вниз Дніпром, нижче Десною до р. Трубіж. Друга частина – набагато більша, охоплює територію степів і Дикого поля аж до р. Самари. Проте назвати цю частину повністю безлісою було б великою помилкою, оскільки до XVII ст. вона теж була покрита великими лісами. Далі кордон київського воєводства проходить уздовж Дніпра від р. Трубіж до притоки Дніпра Супій. Лівий беріг р. Удай покритий лісами аж до Прилук. Колишні величні ліси збереглися і навколо Сули, міжріччя Псла і Ворскли. На думку О. Яблоновського, саме на низині Самари, яка була позбавлена лісів і мала сприятливі умови для життя, виникло козацтво [2, с. 221–222].

Окрім цього історик визначає територію маєтків київських монастирів і деяких землевласників – Даниловичів, Вигур, Лозок та ін. Але межі населених пунктів згаданого регіону лише констатовані в працях О. Яблоновського, оскільки безпосередній процес їх переходу з рук в руки, а також створення нових слобід, селищ висвітлено у документах судових справ, які охоплюють широке коло населених пунктів, відображають місцевий процес землекористування та боротьбу за землю, як складову частину політичної і національно-культурної боротьби в Україні напередодні Визвольної війни [12, с. 91].

О. Яблоновський висвітлює також деякі спірні питання щодо визначення меж адміністративно-територіальних одиниць, зокрема він відносить територію Звенигородщини до Київського воєводства, хоча багато з тогочасних істориків відносили її до Брацлавського воєводства. Він окреслює східний кордон Брацлавського воєводства по Гірському Тікичу – правій притоці Тікича, котра впадає справа у Свинюху [4, с. 13].

О. Яблоновський, окрім визначення меж, висвітлює й історію Задніпров'я у період монголо-татарської навали, зруйнування Чернігова, Переяслава та їх подальше відновлення і колонізацію нових неосвоєних раніше земель. Удільні князі Київської лінії у XV ст. доклали багато зусиль для відновлення поселень, даючи заслужені грамоти: Олелько Володимирович у 1455 р. віддав своєму боярину Олехну Сахновичу городища Старе над Дніпром, Салькове, Ярославське, Калаурово, селище Булачин (тепер Єрківці) та ін. [2, с. 222].

Наступним періодом в історичному розвитку Задніпров'я О. Яблоновський називає включення цих земель до складу Речі Посполитої після Люблінської унії 1569 р. і проведення інвентаризації замків. Історик розглядає зміни у кордонах Задніпров'я у XVII ст. – зокрема збільшення території Київського воєводства за рахунок включення деяких сіл до складу володінь багатих родів. Так, наприклад, селища Плоска, Стариця, Красилівка, котрі належали князям Корецьким, у 1640 р. було передано у власність сусідніх власників селища Світильня – Аксакових. Сусідні землі, селища Іванище, Вольниця і т. д., що належали ніби-то монастирю святої Трійці, згідно судової виписки 1663 р., яку використовує як джерело О. Яблоновський, були незаконно привласнені іншими землевласниками. У цей період розширюються старі поселення і створюються нові (як приклад автор наводить діяльність внучки гетьмана Жолкевського – Софії, котра у першій половині XVII ст. засновує нові слободи) [2, с. 237]. Наступним об'єктом досліджень автора є Чернігівщина. Історик зазначає про важливість цих земель, їх

входження до складу Великого князівства Литовського і повернення у XVII ст. до Речі Посполитої.

Законодавче закріплення чернігівських земель за Річчю Посполитою відбулося у 1634 р., після підписання Поляновського трактату між Річчю Посполитою та Московською державою. Рубіж Задніпров'я після приєднання Чернігівщини просунувся далі на північ до Смоленсько-Стародубовської лінії. Вже у 1635 р. із цих земель було створене окреме воєводство – Чернігівське. На відміну від Київщини, котра мала більш стабільні кордони з XIII ст., кордони новоутвореного Чернігівського воєводства трохи відрізнялися від кордонів Чернігівщини у період удільних князівств. На заході вони проходили по лінії Річицького повіту Мінського воєводства, далі у північно-східному напрямку кордон протягнувся до с. Навіз. Південний кордон пролягав по староству Остерському, р. Смолянці (нижня притока Десни) до правих приток Сули – р. Удай, р. Ромен і до Путивля – кордону із Московською державою. Східний кордон воєводства йшов від р. Сейм в пониззя р. Путивля до р. Клевень і такваного Трубчевського князівства, котре існувало на цій території за часів феодальної роздробленості. За умовами Полянського трактату, Трубчевське князівство було ліквідоване і включене до складу Московської держави. По правій стороні Десни, йдучи в західному напрямку, кордон Чернігівського воєводства пролягав безпосередньо Дніпром, вище гирла р. Сож і утворював природній кордон між воєводством і Стародубським повітом Смоленського воєводства [2, с. 241].

Територія Чернігівського воєводства мала площу близько 500 км. кв. і займала території від гирла р. Смолянки до гирла р. Судость, від правої притоки Десни р. Снов до гирла р. Ірванець, далі до річок Клевень і Остер. Із точки зору топографічних характеристик, історик зазначає, що більшу частину території займали ліси і водойми – річки, джерела, озера і болота. Порівнюючи Київське і Чернігівське воєводства, О. Яблоновський відносить Чернігівщину до Полісся. Щодо адміністративно-територіального поділу, то створене в 1635 р. воєводство поділялося на дві адміністративно-територіальні одиниці – Чернігівський і Новгород-Сіверський повіти. Чернігівський повіт охопив південно-західний район воєводства, площею приблизно 225 кв. км., а Новгород-Сіверський – північно-східну частину воєводства, площею приблизно 275 кв. км. Чітко визначеної лінії розмежування двох повітів не було, але йшла вона від Стародубського повіту, в місці, де р. Трубіж впадає з правої сторони до р. Снов до р. Борзна та Конотоп [2, с. 241–242].

Новгород-Сіверський повіт із півночі межував зі Стародубським і Смоленським повітами. Далі кордон йде від басейна Десни до гирла р. Судость, р. Малотечі, р. Шостки та м. Новогрудок – тогочасного центра повіту. Новогрудок на той час було великим містом – обіймало територію 80 кв. км., мало два монастирі: Домініканський, заснований відразу після Деулінського перемир'я у 1619 р., але у 1632 р. зруйнований і реконструйованих лише у 1634 р., і Єзуїтський. Місто мало Магдебурське право, дароване Сигізмундом I Старим у 1511 р. [2, с. 245].

Досліджуючи історію Чернігівщини, О. Яблоновський зазначає відсутність достатньої кількості джерел порівняно з Київщиною. Джерела, котрі їх використовує автор, – це витяги з актів трибунальських книг Чернігівського воєводства, списки маєностей родини Пясочинських 1668 р. та уривки з приватних архівів [2, с. 241–242].

О. Яблоновський з'ясував і межі Волинського воєводства. На думку автора, кордон між Подільським і Волинським воєводствами пролягав на схід від р. Случ – у вододілах між Случчю й середньою течією Тетерева та Ужем (притокою Прип'яті). Цей кордон він подавав так, як на своїх картах зазначав Г.Л. де Боплан. Згодом О. Яблоновський кордони обох воєводств беззастережно проводив по Случі [1]. Загальна протяжність кордону Волинського воєводства, виміряна на карті О. Яблоновського (масштаб 1 : 300 000), становила до першого поділу Речі Посполитої 1772 р. 1 122 км,

із чого припадало на пограниччя з Пінським повітом 183 км, Холмською землею – 200, Белзьким воєводством – 180, Львівською землею – 81, із повітами Теревовельським – 66, Кам'янецьким – 36, Летичівським – 102, Житомирським – 154, Овруцьким – 120 км. Волинське воєводство охоплювало територію нинішньої Рівненської області (без північної її частини, яка належала Великому князівству Литовському), більшої частини Волинської області (також без північної її частини, приналежної до того ж князівства), північної частини Хмельницької і Тернопільської та південно-західної частини Житомирської областей [10, с. 18]. Варто зазначити, що О. Яблоновський включає до складу Волинського воєводства і територію Поділля, хоча інші історики розглядають окремо територію Волинського і Подільського воєводств [5, с. 24]. Щодо площі Подільського воєводства, то за підрахунками О. Яблоновського, площа Червоноградського повіту становила 2655 кв. км, Кам'янецького – 6143, Летичівського – 10 354, разом – 19 152 кв. км [3, с. 12].

Варто зазначити, що О. Яблоновський, окрім картографічних та історико-географічних досліджень, одним із перших розпочав демографічні дослідження, котрі стосувались українських земель. Історик використовував у своїх дослідженнях такий вид описово-статистичних джерел як поборові реєстри. Згідно його підрахунків, на території Волині та Поділля наприкінці XVI ст. мешкало 391 516 осіб, а на території Київського і Брацлавського воєводств – 545 380 [13, с. 310].

Площа Брацлавського воєводства, на думку історика, становила близько 35 000 кв. км. За сучасним адміністративним поділом ця територія включає в себе Вінницьку область без її західної, північно-західної і північно-східної частин, частини Київської, Черкаської, Кіровоградської, Миколаївської й Одеської областей і Республіки Молдова [4, с. 13].

Історик визначив на мапі такі кордони Брацлавського воєводства на кінець XVI – початок XVII ст.: на сході, в напрямі з півдня на північ, кордон проходив по р. Синюсі (інша назва – Синя Вода, це ліва притока Бугу), нижній і середній течії Гірського Тікича – правій притоці Синюхи, Торчі – правій притоці Росі; на півночі (зі сходу на захід) – по верхній течії Росі до міста Погребища, а від нього – по так званому Чорному шляху до могили-урочища Гончарихи; на заході (з півночі на південь) – по суходолу східніше міст Уланова, Межирова, західніше міст Пикова, Янова, Браїлова, потім по Мурафі – до її впадіння в Дністер.

Брацлавсько-Подільський кордон у О. Яблоновського відповідає описові його в актах розмежування 1546 і 1570 рр. Частину Брацлавсько-Київського кордону О. Яблоновський окреслює згідно опису 1570 р. – вона пролягає до Чорного шляху і верхньої Росі, іншу частину, згідно цього опису, встановити неможливо – згадані в них відповідні топонімічні орієнтири локалізувати складно. Східну частину Брацлавсько-Київського кордону О. Яблоновський, користуючися документальними матеріалами рубежу XVI–XVII ст., у першу чергу королівськими дарчими грамотами, проводить до канівських лісів і Черкащини, далеко на схід від Гірського Тікича і Торчі. Підтвердженням правильності відтвореної істориком східного кордону Брацлавщини служить те, що в XVII ст. брацлавська шляхта не заявляла претензій на землі, розташовані на схід від Торчі і Гірського Тікича, якщо не враховувати деякого просування власників Уманської волості на лівий берег Тікича [9, с. 12].

Щодо південного кордону Брацлавщини, його історик проводить по Дністру від впадіння в нього Мурафи, по Ягорлику – лівій притоці Дністра, Кодимі – правій притоці Богу і до впадіння приток у Дністер. Фактично цей кордон було створено у 1703 р., коли відбулося розмежування володінь Речі Посполитої і Османської імперії; він чітко простежується в податкових матеріалах Брацлавського воєводства XVIII ст. У 1633 р. було проведено нове розмежування між Річчю Посполитою та Османською імперією;

згідно з ним, південний кордон воєводства мав проходити південніше Ягорлика (по Сухому Ягорлику та лівій притоці Дністра) і на значній відстані від Кодими [9, с. 13].

Після початку Визвольної війни у 1648 р. і створенні на просторах України нового, в своїй основі суто військового уряду, старий адміністративно-територіальний поділ було замінено на полкову систему. Полк включав часто кілька великих міст і містечка. Наприклад, у Черкаський полк, окрім Черкас, входили Домантове, Піщане (Золотоніський район Черкаської області), Золотоноша та ін., всього близько 9 великих населених пунктів. До Полтавського полку входили такі міста, як Полтава, Гадяч, Веприк, Зіньків, Бірки, Лютенька, Балаклія, Черкасівка, Куземін та інші містечка, включаючи 6 слобод. До Миргородського полку входили Миргород, Лубни, Лохвиця, Сенча, Комишня, Краснопіль (нині Сорочинці), Хорол, Костянтинів, Хомутець та ін. Кропивницький полк включав міста як Кропивне, Іркліїв, Пирятин, Яблунів, Городище та ін. Такі містечка як Переяслав, Биків, Яготин, Гельмязів, Березань, Басань, Барисівка, Борисполь, Гоголів, Крупіль входили до складу Переяславського полку. Прилуцький полк включав в себе міста Прилуки, Монастирище, Галиця, Варва, Срібне, Красне, Карабутово та ін. До Київського полку входили Бровари, Розовка, Остер, Карпилівка, Бобровиця, Заворичі, міста Чернігів, Слабин, Седнів, Любеч, Березна, Мена, Сосниця та ін. У складі Ніжинського полку були міста Ніжин, Салтикова Дівиця, Олишевка, Козари, Мрин, Носівка, Кобижча, Глухов. Така полкова система існувала до 1667 р., коли було укладено Андрусівське перемир'я, котре встановило іншу кількість полків і їх склад на території України і розпочало, на думку історика, новий період в історії українських земель – існування Малоросії [2, с. 247].

Праця О. Яблоновського «Zadnieprze» була перекладена й опублікована редакцією журналу «Киевская Старина». У 80-х роках XIX ст. О. Яблоновський вважався провідним фахівцем історії України XV–XVII ст. і серед українських істориків [7, с. 63]. Можна стверджувати, що праці О. Яблоновського щодо адміністративно-територіально устрою українських земель є цінними, оскільки історик використовував багато джерел, які нині втрачені, (зокрема, матеріали Коронного трибуналу в Любліні та частину архіву Пісочинських, що були знищені нацистами під час Варшавського повстання у 1944 р.) [11, с. 187].

Проте, з точки зору сучасної історіографії, можна виділити і недоліки робіт О. Яблоновського. Зокрема, історик вважав, що рубіж між Чернігівським і Новгород-Сіверським повітами йшов вододілом рік Мена й Убідь, тоді як у інших джерелах він збігався з течією Убіді. Історик також запозичив із праць сучасників, які вивчали історію Гетьманщини, твердження, що населений пункт Суличівка з 1630 р. належав роду Мазеп, що не відповідає дійсності – село, насправді, належало мозирському земському судді Давидові Лозці [11, с. 188].

З точки зору сучасної історіографії, картографічні та історико-географічні дослідження О. Яблоновського можуть бути використані для аналізу тогочасного становища цих галузей наук. Згадані історико-географічні дослідження відображали його бачення історичного процесу загалом та історії України зокрема – історик вважав, що українські землі було «повернуто» Речі Посполитій після укладення унії з Литовським князівством, а кордони українських земель у XVII ст. (період козацьких повстань) розглядав із точки зору польської історіографії.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

1. Jablonowski A. Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej, wydany z zasięgiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Epoka przelomu z wieku XVI-go na XVII-sty. Dział II. Ziemie Ruskie. – Warszawa, Wiedeń. 1889–1904.
2. Jabłonowski A. Zadnieprze / A. Jabłonowski // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1895. – T. XIV. – S. 221–247.

3. Jabłonowski A. Źródła dziejowe. – Warszawa, 1889. – Т. XIX. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym: T. VIII. Ziemia ruskie. Wołyń i Podole. – 247 s.
4. Документи Брацлавського воєводства 1566–1606 років / уп. Крикун М., Піддубняк О. – Львів: Простір М, 2008. – 1218 с.
5. Зваричук Е. Динаміка розвитку міських поселень у Подільському воєводстві (30-ті роки XV – перша половина XVII ст.) / Е. Зваричук, С. Маланчук // Наукові виклади. – 2012. – № 1. – С. 24–28.
6. Історія картографування на території України. – К.: Наукова думка, 2000. – 47 с.
7. Киян О. Олександр Яблунівський як дослідник історії України / О. Киян // Український історичний журнал. – 1994. – № 4. – С. 61–74.
8. Конопська Б. Еволюція концепції польських наукових історичних атласів у XIX–XX ст. / Б. Конопська // Історико-географічні дослідження в Україні. Збірка наукових праць / Відп. ред. Г.В. Боряк. Упорядник С.Б. Хведченя. – К.: НАН України, Ін-т історії України. – 2012. – Число 12. – С. 124–142.
9. Крикун М. Брацлавське воєводство у XVI–XVIII століттях: статті та матеріали / М. Крикун. – Л.: Видавництво Українського католицького університету, 2008. – 412 с.
10. Крикун М. Воєводства Правобережної України у XVI–XVIII ст.: статті та матеріали / М. Крикун. – Л.: Поліграфічний центр Видавництва Львівської Політехніки, 2012. – 702 с.
11. Кулаковський П. Історія Чернігово-Сіверщини в складі Речі Посполитої у висвітленні вітчизняної та зарубіжної історіографії / П. Кулаковський // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. – 2012. – Випуск 62. – № 7. – С. 186–198.
12. Люта Т. Джерела до історії київського землеволодіння та рукописна карта Київщини 40-х років XVII ст. / Т. Люта // Наукові записки НаУКМА. – К.: КМ «Academia», 1998. – Т. 3, Історія. – С. 87–93.
13. Рибачок О. Джерела вивчення історичної демографії Волині другої половини XVI – першої половини XVII століття / О. Рибачок // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2009. – Вип. XXVII. – С. 310–318.
14. Ярмошик І. Дослідження історії населених пунктів Волині польською інтелігенцією у другій половині XIX ст. / І. Ярмошик // Гуржіївські історичні читання. – 2012. – Вип. 5. – С. 69–72.
15. Ярмошик І. Польська історіографія 1800–1939 рр. суспільно-політичного і культурно-духовного розвитку Волині / І. Ярмошик. – Житомир: Волинь, 2010. – С. 116, 183–184, 220–221, 250, 499.

REFERENCES

1. Jablonowski A. Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej, wydany z zasięgiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Epoka przelomu z wieku XVI-go na XVII-sty. Dział II. Ziemia Ruskie.– Warszawa, Wiedeń. 1889–1904.
2. Jabłonowski A. Zadnieprze / A. Jabłonowski // Słownik geografii czny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1895. – Т. XIV. – S. 221–247.
3. Jabłonowski A. Źródła dziejowe.– Warszawa, 1889. – Т. XIX. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym: T. VIII. Ziemia ruskie. Wołyń i Podole. – 247 s.
4. Dokumenty Bratslavskoho voyevodstva 1566–1606 rokiv / up. Kryku M., Piddubnyak O. – Lviv: Prostir M, 2008. – 1218 s.
5. Zvarychuk E. Dynamika rozvytku miskykh poselen u Podilskomu voyevodstvi (30-ti roky XV – persha polovyna XVII st.) / E. Zvarychuk, S. Malanchuk // Naukovi vyklady. – 2012. – № 1. – S. 24–28.
6. Istoriya kartohrafuvannya na terytoriyi Ukrayiny. – K.: Naukova dumka, 2000. – 47 s.
7. Kyuan O. Oleksandr Yablunovskyy yak doslidnyk istoriyi Ukrayiny / O. Kyuan // Ukrayinskyy istorychnyy zhurnal. – 1994. – № 4. – S. 61–74.
8. Konopska B. Evolyutsiya kontseptsiyi polskykh naukovykh istorychnykh atlasiv u XIX–XX st. / B. Konopska // Istoryko-heohrafichni doslidzhennya v Ukrayini. Zbirka naukovykh prats / Vidp. red. H.V. Boryak. Uporyadnyk S.B. Khvedchenya. – K.: NAN Ukrayiny, In-t istoriyi Ukrayiny. – 2012. – Chyslo 12. – S. 124–142.
9. Krykun M. Bratslavske voyevodstvo u XVI–XVIII stolittiyakh: statti ta materialy / M. Krykun. – L.: Vydavnytstvo Ukrayinskoho katolytskoho universytetu, 2008. – 412 s.

10. Krykun M. Voyevodstva Pravoberezhnoyi Ukrayiny u XVI–XVIII st.: staty ta materialy / M. Krykun. – L.: Polihrafichnyy tsentr Vydavnytstva Lvivskoyi Politekhniky, 2012. – 702 s.
11. Kulakovskyy P. Istoriya Chernihovo-Sivershchyny v skladi Rechi Pospolytoyi u vysvitleni vitchyznyanoyi ta zarubizhnoyi istoriohrafii / P. Kulakovskyy // Hileya: naukovyy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats. – 2012. – Vypusk 62. – № 7. – S. 186–198.
12. Lyuta T. Dzherela do istoriyi kyivskoho zemlevolodinnya ta rukopysna karta Kyivshchyny 40-kh rokiv XVII st. / T. Lyuta // Naukovi zapysky NaUKMA. – K.: KM «Academia», 1998. – T. 3, Istoriya. – S. 87–93.
13. Rybachok O. Dzherela vyvchennya istorichnoyi demohrafii Volyni drugoyi polovyny XVI – pershoi polovyny XVII stolittya / O. Rybachok // Naukovi pratsi istorichnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. – 2009. – Vyp. XXVII. – S. 310–318.
14. Yarmoshyk I. Doslidzhennya istoriyi naselenykh punktiv Volyni polskoyu intelihentsiyeyu u druhiy polovyni XIX st. / I. Yarmoshyk // Hurzhiyiv's'ki istorichni chytannya. – 2012. – Vyp. 5. – S. 69–72.
15. Yarmoshyk I. Polska istoriohrafia 1800–1939 rr. suspilno-politychnoho i kulturno-dukhnovnoho rozvytku Volyni / I. Yarmoshyk. – Zhytomyr: Volyn, 2010. – S. 116, 183–184, 220–221, 250, 499.

Весельская Н. Границы украинских земель в научных трудах польского историка А. Яблоновского.

Целью статьи является анализ историко-географических исследований известного польского историка Александра Яблоновского о территориальном устройстве украинских воеводств Речи Посполитой в XVI–XVII вв., которые отражены в его труде «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej», где в картографическом виде изложены взгляды автора на особенности административно-территориального устройства польских и украинских земель.

Применены методы историографического анализа, синтеза и сравнительный метод.

Кроме того, проанализированы взгляды историка на границы украинских земель на основе других его исследований, как статьи «Zadnieprze», которая была опубликована в 14 томе издания «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i snych krajów słowiańskich».

С позиций современной отечественной историографии определены недостатки и значение для развития современной исторической науки в Украине таких трудов А. Яблоновского как «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej», «Zadnieprze» и др.

Ключевые слова: А. Яблоновский, Речь Посполита, украинские воеводства, Волынь, Подолье, Черниговщина, Киевщина, картографические исследования.

Veselska N. Ukrainian land borders in research of Polish historian O. Yablonovski.

The purpose of the article was to analyze the historical and geographical research of famous Polish historian Oleksandra Yablonovski about territorial structure of Ukrainian provinces in the Rzeczpospolita in XVI–XVII century. His geographical research are showing in work «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej», where the mapping form described the author's views on administrative features territorial structure of Polish and Ukrainian lands.

In the article used the method historiographical analysis and synthesis and comparative method.

Also in the article analyzed other work of O. Yablonovski, such as the article «Zadnieprze», which was published in the 14th volume edition «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego and snych krajów słowiańskich».

In terms of modern historiography, the article identified deficiencies and value to the development of modern historical thought such works as O. Yablonovski «Atlas historyczny Rzeczypospolitey Polskiej», «Zadnieprze» and others.

Keywords: O. Yablonovski, Rzeczpospolita, Ukrainian province, Volyn, Podilia, Chernihiv, Kyiv region, cartographic research.

Одержано 3.10.2016.